

BILTEN RG 35

Bilten Radne grupe za Poglavlje 35
Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji

NACIONALNI KONVENT

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji predstavlja stalno telo u okviru kojeg se vodi tematski strukturirana debata predstavnika državne administracije, političkih partija, nevladinih organizacija, stručnjaka, privrede, sindikata i profesionalnih organizacija, o pristupanju Srbije Evropskoj uniji.

RADNA GRUPA 35

Cilj Radne Grupe za pregovaračko poglavlje 35 jeste da pomogne proces normalizacije odnosa i unapredi život građana Srbije i Kosova kroz zastupanje predloga praktičnih politika, konkretnih rešenja za implementaciju Briselskog sporazuma i kroz promociju vrednosti Evropske unije.

Radna grupa je otvorena za sve organizacije civilnog društva, profesionalna i akademска udruženja i pojedince-eksperte koji se bave ovom temom.

TALAC SOPSTVENE POLITIKE

Aleksandra Stanković, zamenica izvršnog direktora
aleksandra.stankovic@iea.rs

Savremenici smo i, nažalost, samo posmatrači mučnog dvanaestogodišnjeg procesa pregovora između Beograda i Prištine. Dijalog je, posle prve dve godine kada je bio uglavnom tehničkog karaktera, poprimio političke obrise i narednih deset godina nastavio da bude pod uticajem aktuelnih političkih faktora i često vrlo kratkoročnih političkih interesa koji i dalje rukovode usmeravanjem njegovog toka. Svedočili smo onoj produktivnoj strani dijaloga – potpisanim regulišućim sporazumima iz različitih oblasti (doduše ne uvek i njihovoj implementaciji), ali i brojnim tenzijama koje su tračile dragoceno vreme: krizi oko registarskih tablica, napuštanju institucija, blokadi puteva, eskalaciji nasilnih incidenata, kao i bezbrojnim „izražavanjima zabrinutosti“ i „pozivanjem na smirivanje situacije“ međunarodne zajednice. Vreme prolazi, nema većih pomaka ni na jednoj strani a samo je jedno sigurno – trpe građani koji se ne nalaze za pregovaračkim stolom. I Srbi u Srbiji koji su taoci kosovskog pitanja i Srbi na Kosovu (posebno u južnom delu) čija je svakodnevica oivičena strahom i neizvesnošću i kosovski Albanci koji se ne mogu nadati perspektivi podizanja standarda i pristojnog života sve dok Kosovo ostaje blokirano na svakom koraku u kretanju sferom međunarodnih organizacija.

U jednom ovakovom metežu svakako uvek prosperira jedna strana – u ovom konkretnom slučaju dva polariteta iste grupacije – političke elite na Kosovu i Srbiji. Nije tajna niti otkrovenje da tenzije i pretnja od eskalacije rata koje revnosno podgrevaju zvaničnici obe strane, a posebno vladajuća konstelacija u Srbiji, drže vinovnike vlasti relevantnim i učvršćuju njihovu poziciju. Predsednik Vučić je, sa natpolovičnim elektoratom i odličnim vladanjem javnim mnjenjem, te odnosom prema BiH i Kosovu, veoma pametno oko sebe svio oreol faktora stabilnosti na Balkanu što ga, u očima zapadnih partnera, bez dovoljno jake alternative među opozicijom, čini gotovo nezamenljivim, a njemu obezbeđuje skoro bezgraničnu strpljivost koju su EU i SAD pokazale po pitanju pregovora u poslednjih dvanaest godina. Tvrdoglavost, kratkovidost, nesprovođenje ostvarenih dogovora, kao i provokatorski i nacionalistički ispadi kojima je Kurti sklon, daju pokriće Vučiću u otvorenim susretima sa zvaničnicima zapadnih partnera za malo ili nimalo napora uloženog u normalizaciju odnosa sa Prištinom. Za to vreme, donacije i investicije od strane EU i SAD ne prestaju da pristižu, popunjavajući zjapeće praznine nastale neodgovornim rukovođenjem državnog kasom, kupujući time socijalni mir među glasačkim telom u

Srbiji, dok donatori svesno ili nesvesno zatvaraju oči pred urušavanjem demokratskih institucija.

Vladajuća garnitura u Srbiji aktuelno prati raspoloženje javnog mnjenja, a ono ostaje gotovo nepromjenjeno godinama – prema [istraživanjima Instituta za evropske poslove iz 2022. godine](#), tri četvrtine građana ne bi podržalo nezavisnost Kosova radi bržeg ulaska u EU, na referendumu bi protiv kosovske nezavisnosti bilo 60% a za svega 11% građana, dok više od polovine građana smatra da ova vlada neće priznati Kosovo kao nezavisnu državu. Podilazeći ovakvom javnom mnjenju, vladajuća elita je tokom čitave decenije svog egzistiranja na čelu države dodatno promovisala narativ Kosova kao najvažnijeg nacionalnog pitanja, usmeravala pažnju javnosti na vrlo često veštački izazvane tenzije na graničnim prelazima i na severu Kosova, potpirivala nacionalističke tendencije pozivajući na očuvanje srpstva kao antipoda „zlih Šiptara”, što je rečnik neretko korišćen od strane istaknutih predstavnika vlasti, a u svemu tome bespogovorno su joj asistirali prorezimski mediji bombastičnim naslovima, često nimalo utemeljenim u realnosti.

Svi ovi faktori kreirali su jednu prilično „uljuljkano“ atmosferu za vlast – ambijent povremeno turbulentnog, ali u suštini zamrznutog konflikta u kojem je mogla da nastavi da vlada godinama. Ovo je utoliko bilo više moguće imajući u vidu da su sve opozicione partije, ne računajući desničarski blok, pitanju Kosova pristupile obazrivo, ostavivši po strani racionalnu državotvornu politiku, realnu činjenicu nemogućnosti reintegracije Kosova, kao i to da prioritet spoljne politike Srbije mora biti EU, i priklonile se populističkoj mantri otelotvorenoj u izjavi jednog od opozicionih lidera „Zločin bi bio priznati nezavisnost Kosova...“, svesne da one ne moraju da donesu to odluku, ali da na ovom okršaju mogu ubrati još koji glas neodlučnih birača. Delovalo je gotovo izvesno da ovaj status quo može da egzistira godinama, potpomognut glavnim stožerim Srbije po pitanju Kosova u međunarodnoj politici – Rusijom i Kinom. A onda, u februaru 2022. godine, Rusija napada Ukrajinu. Međunarodna zajednica ostaje zatečena otvorenom agresijom jedne od nuklearnih sila, zaplašena mogućnošću eskalacije konflikta u sukob svetskih razmara, ali i rešena da na teritoriji Evrope ne dopusti još jedno ratno žarište, što Kosovo transformiše iz

lokalnog pitanja u deo globalne polemike između Istoka i Zapada. Rusija gubi svoj uticaj i položaj u međunarodnim odnosima, samim tim njena podrška Kosovu u sastavu Srbije gubi na značaju, a Srbija ostaje crna rupa na mapi Evrope kao jedina država, pored Belorusije, koja nije uvela sankcije agresoru. Sve ovo dovodi do gubitka strpljenja EU i SAD po pitanju rešenja kosovskog procesa, pritisak na lidere dveju strana raste i konačno se pred obojicu stavlja kompromisno rešenje, što je prva konkretna sveobuhvatna inicijativa Zapada koja vodi trajnjem rešenju. Vučić se nalazi u situaciji stalnih pritisaka i zahteva za isporukom obećanja, a jedan od dva glavna spoljopolitička partnera po ovom pitanju više ne može da mu pomogne. Dolazi do retoričkog zaokreta i svedočimo transformaciji dominantnog narativa koji vlast pokušava da uspostavi, koji će dozvoliti potpisivanje francusko-nemačkog predloga bez krupnijih posledica po odražavanje na vlasti, ali koji je u suštji suprotnosti sa diskursom o Kosovu koji je vlast negovala tokom poslednje decenije. Vučić postaje talac sopstvene politike, a jedan od njegovih najvećih neprijatelja postaje upravo mit koji je sam ojačao i na kojem je učvrstio svoju vlast – kosovski mit.

Iako bi premla bila da kosovski mit upravlja ponašanjem političkih redova u Srbiji, upravo suprotno – on je decenijama unazad korišćen od strane političkih elita kao jeftino, ali efikasno sredstvo za ubiranje političkih bodova, populističke govore i busanje u srpsko. Zasnovan na nepotpunim i nepouzdanim fragmentima istorijskog znanja o Kosovskoj bitci, stavivši u zapečak činjenicu da srpska država nije ponikla na Kosovu već u Raškoj oblasti, potpuno ignorujući da je kroz istoriju Kosovo češće bilo van sastava Srbije nego u njoj kao i to da su teritorijalne pretenzije Srbije usmerene ka Kosovu tek nakon aneksije BiH od strane Austro-Ugarske, kosovski mit je svojevrstan ideoološki konstrukt koji je uspeo da se održi, po popularnom mišljenju, kao jedan od tri stuba nacionalnog identiteta Srba, pored jezika i vere. Ovome je umnogome kumovala i Srpska pravoslavna crkva koja je u narativ o Kosovu ubacila i diskurs o carstvu nebeskom kao pokušaj da ga približi crkvenom učenju, što je ne samo postalo neizostavni deo ovog mita već uticalo i na stvaranje ni na čemu zasnovane ideje o Srbima kao nebeskom narodu.

Upotreba kosovskog mita u političke svrhe nije izum modernih političara – on je tokom devetnaestog veka bio neizostavni deo ustaničkog duha i političkih previranja, afirmaciju je dobio 1913. godine kada je na Londonskoj konferenciji Kosovo vraćeno u sastav Srbije, a zatim, tokom godina međuratnog jugoslovenizma poslužio je kao veštački nametnuto zajedničko kulturno i istorijsko nasleđe ujedinjenih slovenskih naroda. Stavljen je po stranu za vreme Titove Jugoslavije jer je tada postojala druga ideja koja je služila kao ujedinitelj naroda koji su gradili SFRJ a zatim se, u poplavi nacionalističkih tenzija, u Srbiju vratio na velika vrata tokom opskurne ere devedesetih i Miloševićeve vladavine koja je i iznadrila krilaticu Kosovo je srce Srbije koja se sa nesmanjenim žarom upotrebljava i danas. Ideja o nacionalnom identitetu i interesu jedne države zasnovana na paroli *krv i tla*, iako prevaziđena u svim demokratskim državama, duboko je ukorenjena u dominantnoj retorici koju u gotovo neizmenjenom obliku koriste najrazličitiji slojevi društva u Srbiji.

Upravo ova retorika, potpomognuta od strane crkve, uticajnih mada diskretnih faktora sa Istoka, ojačana naročito zapaljivim govorima vlasti koje slušamo već deset godina, danas predstavlja kamen spoticanja vlasti na putu ka trajnjem rešenju u odnosima sa Prištinom. Dosadašnji manir vladajuće garniture pokazao je da su njeni potezi uvek težili ka tome da budu u skladu sa javnim mnjenjem u

onoj meri koja neće da ugrozi poziciju vlasti; onda kada to nije bio slučaj, javno mnjenje je, bezgranično dugim govorima u udarnim terminima i čestim i napadnim izjavama udarnih perjanica SNS-a, bila pripremana na određenu odluku. To se, primera radi, moglo videti 2020. godine - došlo je do blagog pozitivnog zaokreta javnosti ka SAD, nakon čega je usledilo potpisivanje Vašingtonskog sporazuma. Činjenica da, u slučaju sporazuma o Kosovu, nagloj promeni narativa nije prethodila nikakva strateška priprema javnog mnjenja, da nisu postojale indicije da vlast pokušava da omekša rigidan odnos građana prema pitanju Kosova i prilagodi ga realnoj situaciji, govori u prilog tome da eventualno potpisivanje francusko-nemačkog predloga nije bilo deo plana koji je vladajuća elita imala i da može opasno da utiče na njihovu poziciju ukoliko ovu tranziciju ne izvrše vrlo obazrivo i, koliko god je to moguće, kontrolisano.

Jedna stvar je jasna – kakve god posledice bile po političku elitu Srbije, trajnije rešenje kosovskog pitanja koje otvara evropsku perspektivu za oba društva može doneti samo napredak svim građanima na teritoriji Srbije i Kosova. Ako u tom procesu data, a zatim izneverena obećanja i godine prokockavanja poverenja građana dođu političkim elitama na naplatu, ne verujem da će neko plakati. Znam da ja neću.

ZAJEDNICA ODRŽIVOG RAZVOJA

Ljubiša Mijačić, stručnjak za energetiku i životnu sredinu
mljubisa@hotmail.com

Posle decenija odsustva dijaloga dva naroda, Briselski proces je sa sobom doneo talas optimizma u pogledu kreiranja mehanizama saradnje i komunikacije, a koji bi olakšao život građanima i uklonio barijere koje su ograničavale ekonomski razvoj. Na žalost, Briselski proces je danas opstao samo kao mehanizam bezbednosne kontrole, odnosno kao mehanizam za deescalaciju bezbednosnih kriza koje imaju sve učestaliji trend.

Životna sredina ili teme koje se direktno tiču životne sredine nisu bile deo pregovora ni u direktnom, ali ni u prenesenom obliku sa jednim jedinim izuzetkom u Vašingtonskom sporazumu, koji se odnosi na izradu studije mehanizma upravljanja vodoprivrednim objektom Gazivode (Vašingtonski sporazum tačka 6). Okolnosti zamrznutog konflikta i odsustvo saradnje u uslovima ograničenih prirodnih resursa uzimaju danak u društvenom i ekonomskom razvoju za sve. Pored toga, klimatske promene i

neadekvatno upravljanje prostorom i resursima stvaraju nove rizike u već turbulentnim uslovima u regionu. Sve ove okolnosti stvaraju značajne negativne uticaje na životnu sredinu koji ne mogu biti izolovani i lokalizovani na jedno područje. Putem hidroloških ciklusa i kretanjima vazduha, negativni uticaji na životnu sredinu se prenose na druga područja, izazivaju ekološke i ekonomske štete drugoj etničkoj grupi.

Kontaminacije i zagađenja uglavnom postoje zbog ekonomske nemoći da se kreiraju mehanizmi bolje kontrole uticaja na životnu sredinu. Postoje i situacije kada se zagađenje i preterano korišćenje resursa ciljano usmerava protiv druge strane kako bi se problemi životne sredine stavile u ravan postizanja političkih interesa. Na severu Kosova ima nekoliko primera takve vrste. Naočigledniji primer je zabrana pristupa i korišćenje regionalne deponije Grmovo (selo Košutovo opština Mitrovica) za pripadnike srpske zajednice koja datira još od 1999. godine. Opštine

na severu, sa većinskim srpskim stanovništvom, su bile primorane da nalaze privremena (loša) rešenja i da koriste neadekvatne sanitarne deponije kako bi se stanje sa komunalnim otpadom držalo pod nekakvom kontrolom. Ovaj akutni problem, koji ugrožava kvalitet voda u reci Ibar, pa samim tim stanovništvo i poljoprivrednu oko reke Ibar, postoji od dolaska međunarodne misije na Kosovo i nije rešen do danas, bez obzira na ekonomsku podršku međunarodnih institucija.

Industrijsko nasleđe (rudna jalovišta, pepelište termoelektrana, industrijske/komunalne otpadne vode, itd) predstavlja kritičnu pretnju, ne samo lokalnim ekosistemima, već i crnomorskom sливу уопште. Na Balkanu su i dalje u upotrebi zastarele neefikasne tehnologije u industriji, energetici i poljoprivredi, vlasti potpuno odsustvo upravljanja i tretmana otpadnih voda, uticaj energeetskog sektora na kvalitet životne sredine je prevelik, pri čemu regija i dalje ne može da se izvuče iz energetskog siromaštva. Pored svega toga, neravnomerna distribucija naselja i industrije u području gde su resursi već oskudni, stvorila je još veće pritiske na resurse iz životne sredine, što je svojevrsan prostorno planski nonsens. Ono što se dešava pred našim očima je kolaps ekosistema koji su gotovo potpuno eliminisali staništa divljih životinja a izveštaji o ugroženom javnom zdravlju u područjima zagađenja već postaju ekonomski i politički problem.

I pored ovakve alarmantne situacije, u okviru Briselskog procesa do danas nije pokrenuta nikakva inicijativa da se ovi problemi sagledaju iz ugla zajedničkih interesa i da se urade analize stanja životne sredine. Imajući u vidu da je ovo jako osetljivo konfliktno područje gde su neretko trivijalne stvari imale preveliki uticaj, promena uslova u životnoj sredini slučajno ili namerno može imati potencijal za kreiranje novih konfliktata u budućnosti. Iz tog razloga je neelogično ignorisati i izbegavati probleme o životnoj sredini, makar i u okviru tehničkih pregovora Beograda i Prištine. Još više zbunjuje činjenica da se u javnom prostoru ne eksplorati mogućnosti koje pojedini sporazumi mogu

da proizvedu u pozitivnom smislu u pogledu održivog razvoja, a jedna od njih je institucija Zajednice srpskih opština.

Okolnosti, opstrukcije i kreativni manevri koji se upotrebljavaju po pitanju nesprovođenja sporazuma o Zajednici srpskih opština (ZSO) predstavljaju svojevrstan barometar odnosa Albanaca i Srba na Balkanu. Ovaj ključni aspekt Briselskog procesa je svojevremeno predstavljao glavni podsticaj za integraciju severnih opština i motiv za učešće u političkim procesima na Kosovu. Stav političkih elita u Prištini odražava mišljenje većinskog naroda na Kosovu, a to je da se osnivanje ZSO ne sme dopustiti.

Međutim, postoje brojne situacije u kojima se ZSO može iskoristiti kao mehanizam za regionalnu saradnju, i u kome bi sve strane mogle da realizuju svoje interese u pogledu reprezentativnosti i realizacije očekivanih ciljeva. ZSO može biti idealan mehanizam za očuvanje zdravlja ekosistema i zaštitu životne sredine jer se njene nadležnosti na polju prostornog planiranja i ekonomskog razvoja ne osporavaju. Imajući u vidu da su upravo opštine sa srpskom većinom na Kosovu idealno pozicionirane i predstavljaju najznačajniji izvor resursa iz životne sredine na Kosovu (voda i vodoprivreda; šume i drvna; industrija i rудarstvo; poljoprivreda i dr.), interes svih zajednica je da se stvore mehanizmi koji će te resurse obezbediti na duži rok.

Sa ovakvom alokacijom resursa, koji predstavljaju ekonomske baze i osnov ekonomske održivosti srpske zajednice, mogu se stvoriti i novi oblici saradnje između dva naroda. Takođe, sa mehanizmom kolektivnog upravljanja preko ZSO, koja bi time preuzeila odgovornost za probleme u životnoj sredini, za očekivati je da će to kreirati stabilnu materijalnu osnovu za ekonomski razvoj na celom Kosovu.

Prepostavimo da je ZSO osnovana i da u okviru svojih administrativnih službi postoji Sekretarijat za životnu sredinu sa nadležnostima u monitoringu kvaliteta voda, ali i u saradnji sa lokalnim i nacionalnim institucijama na podizanju

kvaliteta voda i zdravlja ekosistema. Imajući u vidu da se kontaminacija sa centralnog Kosova iz naseljenih mesta, industrije i poljoprivrede kanališe direktno u teritorijalnu nadležnost ZSO na severu Kosova gde je srpska zajednica u većini i gde se prvo manifestuju ekološke štete, Vlada Kosova bi mogla da uvrsti ovo telo kao stalnog člana međuministarskog saveta za vode i da stvori mehanizam koji radi na unapređenju kvaliteta životne sredine bez etničke diskriminacije.

U širem kontekstu analizirano, imajući u vidu da su vode najugroženiji ekosistemi u istočnoj Evropi i da je hidrologija veoma osjetljiva na poremećaje koje sa sobom donose klimatske promene, saradnja na zaštitu vodnih resursa treba da bude imperativ za ceo region zapadnog Balkana. Prostorno, skoro polovina teritorije Kosova pripada crnomorskому/dunavskom slivu sa rekama Ibar i Binačka Morava. Ipak, Kosovo bezuspešno pokušava da postane deo međunarodne inicijative za zaštitu Dunava (<https://www.icpdr.org/main/>) i u tome nailazi na manje prepreke od Srbije ali veće prepreke od drugih zemalja članica ove inicijative koje nisu priznali nezavisnosti Kosova (Bosna i Hercegovina, Slovačka, Rumunija, Moldavija i Ukrajina). Bez obzira što ove zemlje ne priznaju nezavisnost Kosova, one jednoglasno daju podršku dijalogu u okviru Briselskog dijaloga i poštuju sporazume proisteklih iz ovog procesa.

Kako bi se problem reprezentativnosti rešio, Vlada Kosova bi mogla da ovom Sekretariatu ZSO delegira odgovornost da predstavlja Kosovo u okviru međunarodne inicijative za zaštitu Dunava. Izveštaje o sastancima i zaključcima ovo telo bi podnosiло međuministarskom savetu za vode. Ukoliko bi Kosovo sa takvim pristupom podnelo molbu za prijem u ovu inicijativu, bilo bi logično da sve zemlje koje ne priznaju Kosovo prihvate njeno članstvo jer je dogovor o predstavljanju Kosova proistekao iz Briselskog procesa, koji svi podržavaju.

Ovo su prepostavke i mogućnosti koje нико nije imao prilike da testira u javnom prostoru jer su pojedine teme preveliki tabu i nose veliku političku cenu. Ipak, ukoliko je održivi razvoj cilj za sve zajednice, barijere za komunikaciju se moraju ukloniti.

U okolnostima kada se priprema nova forma ili arhitektura odnosa dva naroda na Balkanu, od kritične je važnosti da se sva naredna rešenja i sporazumi sagledavaju primarno kroz prizmu i uz interes održivog razvoja Zapadnog Balkana. U okolnostima rizika koje nose klimatske promene, vreme nam nije prijatelj jer je neophodno proizvesti razvijena društva koja imaju znanja, tehnologije i snažne ekonomije da mogu da eliminišu sve pretnje po ekosisteme i zdravlje ljudi.

NAJAVA: Godišnja konferencija Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 „U susret sporazumu“

Radna grupa Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji za Poglavlje 35 Vas sa zadovoljstvom poziva da učestvujete na konferenciji „U susret sporazumu“ koja će se održati 9. februara 2023. godine, sa početkom u 9h, Hotel Crowne Plaza na Novom Beogradu.

Na konferenciji će se, u okviru tri panela, diskutovati o nemačko-francuskom predlogu o normalizaciji odnosa između Beograda i Prištine, o njegovom odnosu sa evropskim integracijama Srbije, Poglavlju 35 ali i sa drugim temama od značaja za normalizaciju i pomirenje.

Događaj će okupiti predstavnike relevantnih državnih institucija, organizacija civilnog društva, diplomatskog kora, medije i zainteresovane građane. Radni jezik je srpski, ali biće omogućen prevod na engleski jezik.

Konferencija je deo projekta „Podrška praćenju dijaloga Beograda i Prištine“ koji realizuje InTER uz finansijsku podršku Ambasade Kraljevine Norveške i Balkanskog fonda za demokratiju (Balkan Trust for Democracy - BTD).

Učešće možete potvrditi na email: mmilenkovic@regionalnirazvoj.org

CDDRI: Uloga Amerike u nedavnoj krizi na Kosovu

U ponedeljak, 23. januara 2023. godine, Centar za društveni dijalog i regionalne inicijative (CDDRI) organizovao je debatu na temu „Uloga Amerike u nedavnoj krizi na Kosovu“.

Kakav smo narativ mogli da čujemo od američkih predstavnika u Beogradu, a kakav u Prištini? Koliko različitike pozicije imaju ambasadori Sjedinjenih Američkih Država u Beogradu i Prištini? Kakav je uticaj ambasadora, ali i drugih predstavnika Bajdenove administracije na upravljanje krizom na Kosovu?

Ovo su samo neka od pitanja o kojima su govorili:

Doc. dr Marko Dašić – Beograd;

Milica Andrić Rakić – Kosovska Mitrovica.

Moderator debate je Dušan Lj. Milenković.

Debata je dostupna [OVDE](#)

U Biltenu Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 se iznose stavovi o pregovorima između Beograda i Prištine, prednostima i posledicama ponuđenih rešenja na stanje demokratije i društva u Srbiji, položaj i zaštitu etničkih zajednica na Kosovu, regionalnu stabilnost i pomirenje, Evropske integracije Srbije i druge važne teme od interesa za razvoj našeg društva. U biltenu se objavljaju tekstovi i stavovi članica Radne grupe, ali se daje mogućnost i drugim društvenim i političkim akterima da iznesu svoje stavove po pitanjima od značaja za Poglavlje 35. Bilten se objavljuje jednom mesečno, distribuira se putem elektronske pošte, i može da se preuzme sa internet stranice Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, kao i sa stranice Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj (InTER) koji koordinira radom Radne grupe za Poglavlje 35 i uređuje sadržaj biltena.

BILTEN RADNE GRUPE NACIONALNOG KONVENTA O EVROPSKOJ UNIJI ZA POGLAVLJE 35

Broj 54 (januar 2023.)

poglavlje35@regionalnirazvoj.org

www.eukonvent.org

www.regionalnirazvoj.org

Mišljenja i stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne odražavaju neophodno zvanične stavove Ambasade Kraljevine Norveške, Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog fonda SAD, kao ni Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, niti InTER-a.